

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Längd: 52 min

Ålder: 14 år och uppåt

Ämne: Historia, Samhälls-
kunskap, Geografi

Språk: Engelskt tal med val-
bar svensk text

Produktionsland:
Frankrike, 2017

Svensk distribution:
Filmo, 2019

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0144

Nyckelord

slaveriuppror
kolonialism
världen på 1800-talet
export och import

Filmserien om slaveriets historia är indelad i fyra delar som följer fyra olika tidsepoker som steg för steg följer utvecklingen av slavhandeln från antiken fram till våra dagar. Vi får se hur slavhandeln förändras över tid och förflyttas från svarta havet till den afrikanska kontinenten där man menar att rasismen skapas av slaveriet och inte tvärtom. När väl slavhandeln etablerats i Afrika och domineras av européerna förändras hela kontinenten söder om Sahara.

Brasilien, av många betraktat som det näst största afrikanska landet efter Nigeria eftersom en så stor del av landets befolkning är ättlingar från slavar. Här varvas nutid och 1800-tal där dagens rasism kan förklaras till stor del med historien som varit. Vad hände efter slaveriupproren och avskaffandet av slaveri på de amerikanska kontinenterna? Europa vill fortfarande ha socker, kaffe och tobak. Kolonialismen växer och Storbritannien, Nederländerna och Portugal koloniserar under 1800-talet stora delar av Afrika där slaveriet fortsätter. För att inte tala om det vidriga förtryck Belgien utövade i Kongo.

Referat för filmen finns på nästa sida.

Referat

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Den sista filmen i serien börjar i Brasilien, av många betraktat som det näst största afrikanska landet efter Nigeria eftersom en så stor del av landets befolkning är ättlingar från slavar. Vi får se hur fördomar och rasism som härstammar från tiden då slaveri var lagligt fortfarande genomsyrar det brasilianska samhället. De mörkhyade slavättlingarna trängs i de fattiga favela kvarteren, brutaliseras av polis och diskrimineras överallt, hela samhället är tydligt uppdelat mellan svarta och vita.

Innan 1820 gick det fyra afrikaner på varje europé som korsade atlanten, trots detta är historien vi läser helt dominerad av koloniseringen. Revolutionen 1789 kom att påverka även den förslavade befolkningen och 1791 bröt ett slavuppror ut i nuvarande Haiti på ön Saint-Dominguez. Denna ö var under fransk överhöghet och Napoleon skickade dit en expeditionskår som besegrades av de upproriska slavarerna. Haiti blir den första självständiga slavstaten, detta får dock andra konsekvenser. Slaveriet sprids till nya platser och efterfrågan på nya exotiska varor i Europa styr utvecklingen, odlingar av tobak och bomull i Nordamerika, kaffeodlingar i Brasilien och nya sockerrörsodlingar på Kuba. Lönsamheten runt triangelhandeln når sin absoluta höjdpunkt och efterfrågan på både varor och slavar är enorm.

Vi får sedan följa hur plantagen fungerade och varför de var så lönsamma och hur livet såg ut på plantagen. När Storbritannien förbjuder slaveri vill de inte att andra länder ska kunna använda slavar heller, detta leder till en blockad av slavhandeln. Detta hindrar dock inte länderna på andra sidan av Atlanten att fortsätta med slaveriet och producera egna slavar genom att avla, detta inbegrep dagliga våldtäkter på kvinnliga slavar av ägarna. Samtidigt exploderade slavhandeln i den södra hemisfären eftersom efterfrågan i Brasilien ökade explosionsartat.

När den industriella revolutionen sätter igång i Storbritannien är slaveriet avskaffat i Västeuropa men frukten av slavarbetet på andra sidan Atlanten fortsätter att förse de brittiska industrierna med råvaror och konsumtionen av kaffe och tobak fortsätter att öka. Det amerikanska inbördeskriget

kom att sätta stopp för slaveriet i och med Unionens seger 1856. Vi får sedan följa följderna av slaveriets avskaffande, slavarerna blev frigivna men berövades de rättigheter vita medborgare hade. I praktiken blev det ingen skillnad alls för de före detta slavarerna, rasismen hade slagit rot så djupt att det fortfarande syns tydligt i det amerikanska samhället precis som i Brasilien.

När slaveriet formellt avskaffas minskar tillgången på de varor som var så eftertraktade i Europa. Detta leder till att flera europeiska stater återigen vänder sig till den afrikanska kontinenten för att säkra tillgången på råvaror, kolonialismen och sedermera imperialismen uppstår när Afrika koloniserar. Slavhandeln stoppas av britererna men slaveriet fortgår inom den afrikanska kontinenten. Vi får sedan se hur det belgiska skräckväldet i Kongo fungerade, en av de värsta perioderna i Afrikas historia.

Vi får även följa i rasbiologiernas fotspår i Afrika, hur de kategoriserade och delade in människor i raser och klasser som värderades olika, något som påverkar Afrika än idag. Afrikas roll som råvaruproducent cementeras även under denna period i och med uppbyggnaden av infrastrukturen. Järnvägar byggdes med export av råvaror som enda syfte. Under slutet av filmen återvänder vi till Brasilien som var en av de absolut sista staterna att avskaffa slaveriet och vi får se hur svarta än idag kämpar för lika rättigheter.

Arbeta med filmen

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Före filmvisning

Innan filmerna kan man undersöka hur många slavättlingar det lever i de olika amerikanska länderna. Det skiljer sig ganska mycket från land till land, detta kommer filmen att svara på efterhand. Detta är av intresse för alla tre ämnen och man kan använda olika förklaringsmodeller. Hur är det nu? Finns det skillnad på hur dessa människor lever? Socioekonomiskt, kulturellt, politiskt.

Skribenten tänker sig här att man kan jämföra forna slavländers mot andra länders kultur och politik både innan och efter filmen för att på så vis visa på hur mycket slavhandeln påverkat många samhällen under hundratals år och fortfarande gör idag. Samhällsstrukturen i USA ser exempelvis väldigt annorlunda ut jämfört med hur det ser ut i exempelvis Kanada eller i Norge.

- Vad är amerikanska inbördeskriget? Varför uppstod det och vad hände sedan?
- Vad vet ni om Brasilien idag? Politik, liv och kultur.
- Varför tror du att det är viktigt att belysa det historiska slaveriet från Afrika i skolan? Vad tror du att du kommer få med dig efter filmen?
- Tänk på följande när du ser filmen: Produktion och export, människosyn idag utifrån historia, kan du se likheter med dagens världspolitik i det du ser i filmen?

Frågor efter filmvisning

1. Vad får den franska revolutionen 1789 för följder för slavhandel och slaveri?
2. Går det att förklara varför de amerikanska samhällena är så segregat med hjälp av historien bakom slaveriet?
3. Hur rättfärdigade man slaveri och slavhandel under 1700- och 1800 - talet efter upplysningen?
4. Varför såg det så olika ut i USA? I norr fanns det knappt några slavar medan det i söder var mycket utbredd med slaveri.
5. Hur påverkar slavhandeln de lokalsamhällen där slavarna hämtas ifrån?

6. Vilka effekter får slaveriets avskaffande i Europa och Amerika för den afrikanska kontinenten?
7. Om 30 miljoner människor förslavades, hur många av dem tror ni dog av orsaker besläktade med slavhandeln?
8. Hur ser du på människosynen i samhället och hos dig själv efter att ha sett filmens belysning av historiska bakgrunden bakom rasism?
9. Hur kan historia användas för att skapa eller stärka nationella identiteter? Fundera ut exempel från filmen.

Arbete efter filmen

Gruppppgifter:

1. Beskriv hur konsumtionsmönster i Europa kom att betyda så mycket för slavhandelns utveckling. Förklara vilka marknadsekonomiska mekanismer som triggas och berätta i kronologisk ordning vad som händer och vad som orsakar vad.
2. Hur ser det ut idag? Styr marknadskrafterna lika mycket nu som då? Beskriv hur ni själva eller människor i er närhet bidrar till att främja ett system där barnarbete och slaveri fortfarande är ett vanligt förekommande fenomen. Tänk på hur ni själva och människor i allmänhet konsumerar. Finns det likheter? Går det att dra några paralleller?
3. Nästan överallt i världen är mörkhyade människor utsatta för diskriminering enbart för sin hudfärg. Går det att se något samband till slaveriets historia? När, hur och varför uppstod rastänkande? Ta både ekonomiska, religiösa och politiska faktorer i beaktande.
4. I exempelvis USA är det förbjudet att diskriminera människor utifrån en mängd olika faktorer. Trots olika lagar och förordningar fortsätter landet att vara segregat. Det är likadant i Sydafrika där den svarta befolkningen är i majoritet. I USA avskaffades raslagarna på 1960 – talet och i Sydafrika avvecklades apartheid så sent som 1994. Hur kommer det sig att det fortfarande förekommer diskriminering och så enormt stora socioekonomiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper?

Arbeta med filmen

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

5. Går det att se några samband mellan hur Afrika idag och dess historia berättad ur slaverinarrativet i filmerna? Hur ser infrastrukturen ut och vilket är dess primära syfte? Finns det motsättningar i och mellan stater som går att härleda bakåt i tiden? Hur ser det europeiska inflytandet ut idag? Vilka språk talar man? Hur är gränsdragningarna mellan länderna på en karta gjorda?
6. Under 1750 – talet och fram till ungefär 1900 var Storbritannien den enda supermakten på vår planet och kontrollerade världshandeln med hjälp av sin flotta. Bland de mest eftertraktade varorna under denna tid var socker, kaffe, tobak och kakao och bomull, råvaror som inte gick att framställa på de brittiska öarna. I dagsläget är USA den enda riktiga supermakten eftersom man måste räkna in den militära förmågan. Finns det andra likheter mellan epokerna? Vilken råvara är dagens motsvarighet till sockret? Vilka likheter och skillnader finns det i agerandet mellan GBR och USA?

Sök vidare

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Länktips

Världens Historia

Så startade kampen mot slaveriet

Svenska Dagbladet

Samlade artiklar om slaveri

Regeringskansliet

Sök: mänskliga rättigheter i Sverige

Populär Historia

Medborgarrättsrörelsen i USA

Svenska Dagbladet

Skolsegregation lever kvar i USA - 50 år efter lag
Inte mycket har hänt sedan HD avskaffade rasdiskriminering

Svenska Dagbladet

FN-rapport: Israel har infört apartheid

Mises

Tio anledningar att inte avskaffa slaveri

Populär Historia

Slavhandeln över Atlanten

Populär Historia

Slavar i södern men inte i norr

Studiebesök

Etnografiska museet, Stockholm

Läs mer: varldskulturmuseerna.se

Norrköpings konstmuseum

Utställning: Carl Johan De Geer – Släkten och slaverna

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Filmen *Slaveriets historia* passar bra för undervisning i ämnena historia och samhällskunskap i grundskolan och gymnasiet och i viss mån geografi. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och gy11, se www.skolverket.se.

Historia, åk 7-9, syfte

- Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin historiska bildning och förmåga att använda historia som en referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att analysera historiska förändringsprocesser ur olika perspektiv.
- Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla förståelse av olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i samhällsförändringar.
- Undervisningen ska bidra till insikt i att varje tids människor ska förstås utifrån sin tids villkor och värderingar.
- Undervisningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse av och värdera hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia, samt möjlighet att reflektera över kulturarvets betydelse för identitets- och verklighetsuppfattning.

Historia, åk 7-9, centralt innehåll

Hur historia används och historiska begrepp

- Hur historia kan användas för att skapa eller stärka nationella identiteter.
- Hur historia kan användas för att förstå hur den tid som människor lever i påverkar deras villkor och värderingar.
- Vad begreppen kontinuitet och förändring, förklaring, källkritik och identitet betyder och hur de används i historiska sammanhang.
- Några historiska begrepp, till exempel antiken, mellankrigstiden, efterkrigstiden och kalla kriget samt olika syn på deras betydelse.

Historia, 1a1, 50p

Centralt innehåll

- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia, 1a2, 50p samt 1b 100p

Centralt innehåll

- Olika historiska frågeställningar och förklaringar när det gäller långsiktiga historiska förändringsprocesser i ett kronologiskt perspektiv som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.
- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv.

Historia 2a, 100p samt 2b, 100p

Centralt innehåll

- Tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde, moderna mediers framväxt samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.
- Historiska begrepp och förklaringsmodeller och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar.
- Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

Historia 3, 100p

Centralt innehåll

- Någon global förändringsprocess under 1800- och 1900-talen. Dess konkreta förlopp samt konsekvenser för samhällen, grupper och individer på regional eller lokal nivå.
- Hur historia används inom kulturarvssektorn, till exempel arkiv, bibliotek och museer utifrån ett regionalt eller lokalt perspektiv.

Samhällskunskap, åk 7-9, syfte

- Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.
- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor och betydelsen av jämställdhet.
- Reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar, analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv och reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden.

Samhällskunskap, åk 7-9

Rättigheter och rättsskipning

- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Samhällskunskap, 1b, 100p

Centralt innehåll

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala

livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap, 2, 100p

Centralt innehåll

- Nationalekonomiska teories framväxt och genomslagskraft utifrån historiska villkor och motsättningar, till exempel merkantilism, ekonomisk liberalism, marxism, keynesianism och monetarism. Frågor om tillväxt, makt, inflytande, ett hållbart samhälle, digitalisering, miljö och resursfördelning i relation till de ekonomiska teorierna.
- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.
- Tematisk fördjupning i samhällsfrågor.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.

Samhällskunskap, 3, 100p

Centralt innehåll

- Globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer, grupper och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.

Syfte för samtliga Samhällskunskapskurser, Gy11

- Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor. Politiska, sociala och ekonomiska band sammanlänkar i dag människor i olika samhällen över hela världen. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna.
- Kunskaper om historiska förutsättningar betydelse för

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1789 till 1888 – Slaveriets nya gränser

dagens samhälle samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

- Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

Geografi, åk 7-9

Syfte

- Utveckla förmåga att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- Utveckla förmåga att göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker.

Geografi, åk 7-9, centralt innehåll

Livsmiljöer

- Jordens klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människors levnadsvillkor.
- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.